

Драган Млађан

Криминалистичко-полицијска академија - Београд

ПОЛИТИКА МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

Сажетак

Овај рад је покушај аутора да истражи систем и нормативна документа међународне сарадње у ванредним ситуацијама, као и политику међународне сарадње Републике Србије у тој области. У овом раду се објашњавају начини међународне сарадње и удруживања у области ванредних ситуација природног и техничко-технолошког карактера. Пошто за ванредне ситуације државне границе представљају порозну средину, међународна сарадња је неопходна. У циљу унапређења властитих знања, заједничког деловања у случају ванредних ситуација и обављања послова хуманитарне природе, државе формирају међународне организације и удружења, или постају њихове чланице. Република Србија, после свих криза кроз које је прошла у протеклом периоду, чини значајне напоре на успостављању и унапређењу националног система заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, као и међународне сарадње у тој области.

Кључне речи: ванредна ситуација, међународна сарадња, цивилна заштита, опасност, ризик, управљање, европска Унија, Република Србија, политика, Сектор за ванредне ситуације.

Људи свих вера и нација се суочавају са ризицима везаним за природне и техничко-технолошке опасности, а велика већина њих временом постају и жртве ванредних ситуација (у даљем тексту ВС). О томе, поред осталог, сведоче трагедије у нуклеарним централама у Чернобиљу и Фокушими (последнице по становништво, индустрију, пољопривреду, екологију и социјалну сферу осетиле су се у многим земљама), као и земљотрес и цунами у Индијском океану.

Само у периоду 2010.-2011. година, у свету је елементарним непогодама било погођено 413 милиона људи, при чему је 429.780 лица страдало, док процењена материјална штета износи 475 милијарди америчких долара.¹⁾

Како савремена друштва постају организованија, сложени системи одбране од опасности се развијају на локалном, националном и регионалном нивоу. Капацитет одбране појединачних земаља зависи од више чинилаца, укључујући ниво ризика од несрећа, локалне и регионалне економске ресурсе, структуру власти, доступност технолошких, научних и људских ресурса. Све су чешће несреће које утичу на целе регионе, што захтева структуру глобалне одбране, која је иначе још у развоју. У таквим ситуацијама, као и у случајевима када размере ВС не превазилазе границе одређене државе, али превазилазе њене унутрашње могућности у погледу заштите становништва и отклањања последица, постаје очигледна потреба удруживања снага и средстава више земаља ради решавања ових проблема.

Ванредне ситуације међународног карактера и њихове последице захтевају посебну организацију оперативне сарадње и одговарајућу међународну правну основу. Анализом друштвених и политичких последица и међународних аспеката кризних и ВС може се издвојити низ глобалних тенденција, које сведоче о јачању процеса интеграција у области безбедности. Неке од тих тенденција су:

- а) интеграција земаља – чланица међународних/међувладиних организација у оквирима конкретних програма и пројеката (припреми особља, заједничком планирању и реаговању под окриљем Уједињених нација);
- б) ангажовање од стране међународних/међувладиних организација (на основу тендера) капацитета одговарајућих националних организација, као и ресурса земаља-учесница ради извођења конкретних операција ванредног хуманитарног реаговања;
- ц) тежња држава да на нивоу региона удруже ресурсе и могућности које поседују, уз ангажовање одговарајућих организационих структура и финансијских могућности регионалних удружења (савеза) где се узимају у обзир

1) Према подацима Универзитета Лувијан у Бриселу, у оквиру кога се води и изучава међународна статистика о катастрофама (The International Disaster Database - EM-DAT) i Centre for Research on the Epidemiology of Disasters – CRED.

особености конкретног региона и заједнички задаци на спречавању и отклањању ВС;

- д) обједињавање финансијских средстава земаља-донатора и међународних/међувладиних организација, те њихово усмеравање на реализацију конкретних пројеката у земаљама (регионима) трећег света, и
- е) значајно учвршћивање позиција невладиних организација које раде под окриљем ЕУ, УН и других међународних/међувладиних организација.

Стварање специјализованих међународних информативних центара и ефикасног упозоравања на могуће елементарне непогоде и техничко-технолошке катастрофе, центара за обуку и научно-истраживачких центара представља перспективан правац научно-техничке сарадње у области борбе са природним катастрофама и великим индустријским хаваријама.

Регион југоисточне Европе коме припада и Република Србија, све је више угрожен различитим природним опасностима (поплаве, екстремно високе и ниске температуре, земљотреси, клизишта, олујне непогоде, итд.), техничко-технолошким незгодама, дејством опасних материја и других стања опасности. Глобалне климатске промене такође доприносе уништавању животне средине, са штетним утицајем на здравље људи, опстанак многих природних врста и културно наслеђе. Према подацима NASA, на планети је током XX века температура порасла за 0,8° C, а према подацима Светске метеоролошке организације (WMO) прошла деценија (2001.-2010. година) била је најтоплија откад је 1850. године почела да се води евиденција. Процењује се да је у периоду, 2001.-2010. година, температура на површини земље и мора у свету била 0,46 °C виша од дугорочног просека од 14 °C. Девет од десет година у овом периоду су биле међу десет најтоплијих година откад се врше мерења. Климатске промене су се убрзале у првој деценији 21. века, а тај тренд је настављен и 2011. године, која је била најтоплија откад се води евиденција, упркос расхлађујућем утицају климатског феномена „Ла Ниња.“²⁾ Процењује се да ће глобално отопљавање бити праћено повећањем количине падавина (до 2030. године за неколико процената) и подизањем нивоа мора у свету (до 2030. године за 20 cm, до краја XXI века за 65 cm). Тако значајан пораст нивоа мора би представљао опасност за опстанак око 800 милиона људи. То би довело до потапања низија у приобаљу многих земаља, као и до

2) Саопштење Светске метеоролошке организације (WMO) са седиштем у Женеви од 23.03.2012. године које је пренела новинска агенција Тајнуг, Београд.

потапања и разарања обалске зоне и низија у делтама бројних река са градовима и насељима на њиховим обалама. Пораст просечних годишњих температура би изазвао померање свих климатских зона од екватора према половима, што десетинама и стотинама милиона људи може одузети могућност да живе и раде као што су навикли. Последица раста температуре је убрзано размножавање инсеката (комараца) и штеточина које уништавају шуме, тако да би се они могли отети контроли својих природних непријатеља (птица, жаба и сл.), при чему би се тропске и суптропске врсте инсеката шириле на север, преносећи на просторе умерене географске ширине болести као што су маларија, тропске вирусне грознице и друго.

Могуће глобалне климатске промене имаће негативан утицај на здравље становништва, појачаће утицај фактора околине на човека и утицаће на временски и сезонски развој болести у многим земљама. Ако сумирамо све могуће последице климатских промена на човека, можемо издвојити следеће правце: општи утицај климе у различитим условима природне околине, друштвених и економских услова; топлотни удар; загађење ваздуха; хемијско загађење; опадање квалитета воде; болести изазване паразитима; појачано ултраљубичасто зрачење. Последице климатских промена свакако ће се одразити и на стање енергетике.

МЕЂУНАРОДНО-ПРАВНИ СИСТЕМ И ДОКУМЕНТА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ОД ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА

Камен темељац међународно-правног система у области заштите од ВС представља “Општа декларација о људским правима”, која је усвојена 10. децембра 1948. године у Паризу и представља развој основних постулата Статута Организације уједињених нација о решености народа да обезбеде побољшање животних услова. Члан 3. Опште декларације о људским правима одређује право на живот као основно људско право. У складу са принципима Статута УН (преамбула, чл. 1), основни задатак те организације је да обезбеди усклађеност деловања појединих држава при решавању проблема економског, социјалног, културног и хуманитарног карактера, као и да подстиче и развија поштовање људских права. На међународном нивоу је усвојено преко 200 мултилатералних споразума (уговора, конвенција, декларација), као и велики број билатералних међународних уговора и других политичко-правних докумената, који су директно или индиректно посвећени питањи-

ма заштите становништва и територије од ВС природног и техничко-технолошког порекла. Међу тим документима су:

- Резолуција 12. заседања Генералне конференције УНЕСКО из 1962. године (“Економски развој и заштита природних ресурса, флоре и фауне”);
- Декларација и ”План активности” Стокхолмске конференције ОУН о проблемима човекове околине из 1972. године;
- Закључни акт Европског саветовања о безбедности и сарадњи у Европи, усвојен у Хелсинкију 1975. године;
- Светска стратегија заштите природе, усвојена на 14. заседању ГС Међународног удружења за заштиту природе и природних ресурса из 1978. године у Ашхабаду;
- ”Директиве Саветовања о опасностима од великих катастрофа у неким индустријским гранама” (Директива “SEVESO”) из 1978. године;
- Резолуција Генералне скупштине ОУН “Историјска одговорност држава за очување природе на Земљи за садашње и будућа поколења” из 1980. године;
- ”Наша заједничка будућност” - извештај Међународне комисије за околину и развој, који је усвојен на 42. Генералној скупштини ОУН 1987. године;
- Резолуција 42/169 Генералне скупштине УН из 1987. године којом је проглашена “Међународну деценију УН смањења опасности од елементарних несрећа”;
- Резолуција 44/236 Генералне скупштине УН од 22. децембра 1989 године која је предвиђала спровођење значајних мера у циљу спасавања људи и слабљења утицаја елементарних несрећа;
- Друга конференција ОУН о човековој околини и развоју одржана 1992. године у Рио де Жанеиру;³⁾ ;

3) Промовисана је идеја одрживог развоја као интегрални приступ решењу проблема цивилизације. Важан практични резултат конференције у Рио де Жанеиру представљају конкретни задаци, које су добиле земље потписнице програмских докумената конференције. Посебно, у Дневном реду за XXI век прецизирано је да «владе морају формулисати националну стратегију одрживог развоја засновану на реализацији одлука усвојених на конференцији. Циљеви те стратегије морају бити одговоран економски развој и истовремено заштита базе ресурса и околине узимајући у обзир интересе будућих поколења. Будући да је програмске документе конференције потписало 178 држава, постоји основа за наду да је учињен веома важан, можда, историјски корак на формулацији усаглашене политике свих земаља света на плану остварења одрживог развоја и очувања екосистема Земље.

- Прва Светска конференција о смањењу опасности од несрећа (Кобе, Јапан, 1995. године).⁴⁾
- Резолуција Генералне скупштине ОУН “Међународна стратегија за смањење последица ванредних ситуација Уједињених нација“ (ISDR - International Strategy for **Disaster Reduction**) од 21.12.1999. године.⁵⁾
- Миленијумска декларација-резулција УН усвојена од свих чланица на 8. Пленарном заседању 08. септембра 2000. године са осам главних развојних циљева (Millennium Development Goals (MDGs) који се даље гранају у зависности од индикатора на 21 подциљ;⁶⁾
- Светски самит о одрживом развоју (Јоханесбург, 2002. године), на коме је потврђено да је проблем смањења опасности од несрећа најважнији услов одрживог развоја;
- Друга Светска конференција о смањењу опасности од несрећа (Кобе, Јапан, 2005. године).⁷⁾

Последњих година су сва кључна питања која се односе на проблеме смањења опасности од елементарних несрећа, разматрана у УН у оквиру тематског блока “Одрживи развој и околина”. Имајући у виду напред наведено, јасно је зашто ОУН задатак спречавања природних катастрофа и ублажавања њихових последица сврстава међу двадесет најважнијих и неодложних глобалних проблема XXI века.

4) Као главни циљ стратегије, коју је светска заједница разрадила у Кобеу (такозвани *Нуого програм активности*), предвиђа значајно смањење социјалне, економске и еколошке штете од несрећа и катастрофа како у појединим градовима тако и у свим земљама у свету.

5) По окончању, Међународна деценија смањења опасности од елементарних несрећа, на завршној конференцији у јулу 1999. године у Женеви, оцењена је као значајна и на практичном плану веома корисна иницијатива за многе земље.

6) Примена декларације је разматрана на светском самиту 2005. године.

7) Као што се показало на следећој конференцији, деценију касније (2005) у Кобеу (Јапан), стратегија која је тада припремљена у потпуности је актуелна и данас, а њена основна концепција је задржана и у Хуого оквирном програму активности за период 2005-2015. У тим документима (Јоханесбургу (2002) и Кобе (2005)) је наглашено да политика смањивања опасности од несрећа даје могућност стварања савеза који би били у стању да се супротставе несрећама.

ЗНАЧАЈНИЈЕ МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И УДРУЖЕЊА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ОД ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА

Непосредно и стално деловање ОУН на широком плану, везано за пружање помоћи у случају несрећа почиње од 1971. године, када су у систему те утицајне међународне организације почели да се успостављају одговарајући органи. Одлучујућу улогу у координацији међународних напора при пружању помоћи у случају несрећа има *Канцеларија-биро (дирекција) за координацију активности хуманитарне помоћи ОУН (UNOCHA – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)*⁸⁾ која води међународну активност у кризним ситуацијама преко више хуманитарних тела и агенција УН, укључујући *Програм за развој (UNDP - UN Development Programme)*, *Дечији фонд УН (UNICEF-UN Children's Fund)*, *Светски програм хране (WFP - World Food Programme)*, *Организацију за избеглице (UNHCR - UN High Commissioner for Refugees)* и друге агенције, за које се процени да су неопходне у зависности од конкретног проблема. Свака од ових организација обавља одређени задатак када дође до хитног случаја, било да се ради о природној или људским фактором изазваној несрећи.

Канцеларија - биро (дирекција) за координацију активности хуманитарне помоћи (UNOCHA) мобилише и координира колективна настојања међународне заједнице, посебно она из система УН-а, ради свеобухватног и правовременог задовољења потреба оних који су изложени људској патњи и материјалној деструкцији у катастрофама и ВС. Руководилац Канцеларије UNOCHA⁹⁾, је заменик Генералног секретара УН за Хуманитарне послове/Координатор за хитну помоћ УН и он је одговоран за координацију помоћи УН кроз Међуагенцијски комитет.¹⁰⁾ У раду Комитета учествују и представници спољних хуманитарних организација (укључујући хуманитарне организације УН, Међународну организацију за миграције, три конзорцијума већих међународних невладиних ор-

8) UN-OCHA има значајан пројекат под називом «Употреба војних ресурса и средстава цивилне заштите у реализацији међународних операција на отклањању последица елементарних несрећа, техногених катастрофа, других облика ВС и хуманитарних акција».

9) Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2005. OCHA Organigrame. Available at: <http://ochaonline.un.org/webpage.asp?site-organigrame/>

10) Међуагенцијски комитет је основан 1992, под Резолуцијом Уједињених Нација 46/182. Он служи као платформа где широк број хуманитарних партнера, без обзира да ли припадају УН или не, могу да се окупе да би исказали хуманитарне потребе настале у ванредним ситуацијама

ганизација и покрет Црвеног крста). Међуагенцијски комитет анализира кризне сценарије како би се обезбедио усклађени и брзи одговор на све врсте ванредних и хитних ситуација.¹¹⁾ Такође, постоји и Извршни комитет за хуманитарне послове, основан од стране Генералног секретара УН с циљем побољшања координације између агенција УН које раде на хуманитарним питањима.

UNOCHA је успоставила Приправни тим за процењивање катастрофа и координацију УН (UNDAC - UN Disaster Assessment and Coordination), који у брзо напредујућим катастрофама, може бити одмах отпремљен на место ВС. Задатак тима је да региструје догађај и његове последице и, кад је потребно, помогне локалним властима у одређивању потреба за међународном помоћи и у надгледању на лицу места, те да координира ту асистенцију непосредно након велике катастрофе. Сви чланови UNDAC-а, који укључују цивилне и војне стручњаке, су такође обучени за успостављање Оперативног координационог центара на лицу места (OSOCC-On-site Operations Coordination Centre), чији је циљ да помогне, кад је потребно, властима земље која је погођена катастрофом, у задовољавању повећаних потреба за управљањем које намеће долазак међународне помоћи. Међународна саветодавна група за претрагу и спасавање (INSARAG-The International Search and Rescue Advisory Group), је мрежа између влада у оквиру УН која управља урбаном потрагом и спасавањем и сродним питањима везаним за помоћ у ВС.

Програм за развој (UNDP) је највећа агенција у оквиру УН. Финансира се путем донација, а обезбеђује обуку, стручне консултације и ограничену помоћ у опреми за земље у развоју, са посебним акцентом на помоћ најсиромашнијим државама. Са ширењем концепта и праксе развоја, UNDP¹²⁾ је преузео знатно веће одговорности у земљама и којима делује, као и у систему УН у целини. Програм за развој раније није сматран организацијом која предводи међународно управљање несрећама и хуманитарним акцијама, јер се није фокусирао на конкретне системе испомоћи у хитним случајевима (што је раније било сматрано главним циљем управљања несрећама), већ на изграђивање способности земаља да решавају питања из ове области, временом и без стране помоћи.¹³⁾

11) Coppola, D., Introduction to International Disaster Management, Isevier, (2011), Burlington, MA (SAD)

12) UNDP May 2001, Disaster Profiles of the Least Developed Countries UN, New York.

13) UNDP повезује рањивост у несрећама са недостатком или неразвијеном инфраструктуром, лошом еколошком политиком, погрешним коришћењем земље и порастом популације у областима које су склоне несрећама.

Имајући у виду значај превенције и припремања за ВС, UNDP је у новијем периоду добио признање за кључну улогу умањивања ризика у тој области.

Мисија *Дечијег фонда УН (UNICEF)*, основаног 1946. године, је решавање проблема угрожене деце у свету. На основу Конвенције о правима детета¹⁴⁾ коју су до сада ратификовале 194 државе (САД су је само потписале), UNICEF има широка овлашћења да врши своје мисије. И пре дешавања ВС у одређеној земљи, није неуобичајено да UNICEF у њој постане стално присутан, са стабилним буџетним средствима. У случајевима ВС или оружаних сукоба, UNICEF има директну улогу обезбеђења помоћи циљним групама. Брзо реаговање ове организације је важно зато што су деца и младе мајке често маргинализоване групе када се ради о примању помоћи. UNICEF константно делује на обезбеђивању приступа све деце образовању и здравственој нези, као и на њиховој сигурности и заштити дечијих права. У периодима помоћи и опоравка након ВС, улога UNICEF се проширује како би се изашло у сусрет потребама деце-жртава. Пројектима за хуманитарну помоћ обезбеђује се хитна интервенција у облику имунизације, обезбеђења воде и хране, помоћи у области образовања и здравља. Жене ову помоћ такође примају, зато што UNICEF сматра да су оне од виталне важности за бригу о деци.

Велики значај у међународној хуманитарној делатности има сарадња са међународним организацијама за храну у оквиру УН. То се у првом реду односи на *Светски програм за храну (WFP)*, односно на пружање помоћи у снабдевању животним намирницама. У случајевима ВС, WFP је значајан фактор помоћи жртвама, везано за обезбеђење потреба исхране. Храна се током ВС транспортује до угроженог места и испоручује складиштима и дистрибутивним центрима. Дистрибуција се изводи у складу са раније установљеним проценама потреба, изведеним од стране Канцеларије за координацију хитне помоћи. WFP дистрибуира храну преко ангажованих невладиних организација које имају искуства и ресурсе потребне за планирање и примену пројеката транспорта, складиштења и дистрибуције. Примарни партнери у планирању и примени су владе домаћини (који морају захтевати помоћ од WFP, осим ако су у питању сложене хуманитарне потребе у земљама где нема владе, а Генерални секретар УН пошаље захтев).

Утицајна организација у специјализованој структури УН је и *Светска здравствена организација (WHO - World Health Organi-*

14) Усвојена на Генералној скупштини УН, 20. новембра 1989. године.

zation), која делује као координирајуће тело међународног јавног здравства. WHO сарађује са националним владама на развоју медицинске способности и здравствене неге и помаже у сузбијању епидемија. Та организација подржава истраживања и искорењивање болести и обезбеђује експертизу у вези ових проблема када се то од ње затражи. Она обезбеђује и обуку и техничку подршку, те развија стандарде за медицинску негу. У случају ВС, WHO реагује на више начина који се односе на здравље жртава, од којих је најважнији обезбеђење праћења болести које се јављају у нехигијенским условима након несрећа.

Међународне финансијске институције (MFI)¹⁵⁾ дају државама кредите за развој и нуде финансијску сарадњу широм света, у настојању да обезбеде стабилност међународног тржишта и да успоставе глобалну политичку равнотежу. Ове институције¹⁶⁾ чине државе чланице, организоване на глобалном или регионалном нивоу. Оне обезбеђују финансијске услуге националним владама кроз пројекте или директне кредите након ВС и катастрофа. Земље са малим монетарним резервама често траже помоћ или додатне кредите за хитне случајеве да би покриле скупе операције реконструкције и рехабилитације после настанка ВС и катастрофе, а чињеница је да без MFI-а већина држава у транзицији у тим ситуацијама не би имала средства за опоравак.

Невладине организације (НВО) са фокусом на међународну хуманитарну помоћ, имају важну улогу у одговору и опоравку од катастрофа, попуњавајући празнине које не покривају националне и мултинационалне организације. Такође, НВО могу имати важну улогу у процени штета и потреба, а често обезбеђују различите техничке вештине (нпр: ”Лекари без граница“) или осигуравају решавање прехранбених потреба. Ове организације омогућавају да помоћ дође до веће популације у краћем временском периоду, а финансијска подршка као резултат прикупљених средстава у оквиру НВО, обезбеђује веће ресурсе за потребе жртава.

Међународна федерација организација Црвеног крста и Црвеног полумесеца (IFRC – *International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies*), као једна од највећих невладиних организација данас активно учествује у миротворним и хуманитарним акцијама у свету. Њени национални огранци постоје у 169 земаља, а број стално запослених достиже 284.000, што је пет пута више од

15) Доступно на <http://www.imf.org/ehternall/np/hipc2001pc/042001.htm>

16) Највећа MFI је Светска банка, а једна од њених филијала је Међународни монетарни фонд (ММФ).

броја сталних службеника ОУН. IFRC се бави не само пружањем медицинских услуга, испоруком лекова и медицинске опреме, већ и другим облицима хуманитарне помоћи, као што је, на пример, помоћ у храни. Федерација и националне организације такође помажу избеглицама које долазе из зона ратних дејстава, принудно расељенима, као и људима који су страдали услед природних и техногених катастрофа. Федерација је 2001. године покренула пројекат Међународног права о хуманитарној помоћи из кога је настала студија "Закон и правни проблем у међународном реаговању у случају катастрофе",¹⁷⁾ а 2007. године су усвојене и "Смернице за олакшавање и регулисање достављања хуманитарне помоћи у катастрофама и помоћи у почетном опоравку земље".

САД имају неколико начина пружања помоћи другим земљама које исту траже након катастрофа, несрећа и сукоба. Агенција САД задужена да обезбеди помоћ и развој других држава је *Америчка агенција за међународни развој* (USAID - U.S. Agency for International Development), која има задатак да координира одговором САД на међународне катастрофе.

НАТО (Североатлантски савез) у својој организацији има Дирекцију за цивилно планирање у ВС (CEP – Civil Emergency Planning), са задатком да искористи постојеће координационе могућности за заједничко деловање при допремању хуманитарне помоћи угроженом становништву. У мају 1995. године, НАТО је донео одлуку да прошири ту врсту сарадње и подигне је на ниво земаља-партнера, како би на тај начин ова област постала доступна и оним државама које нису чланице те организације, али су ушле у програм Партнерство за мир.¹⁸⁾ Новоформирана структура битно је повећала потенцијал међународне заједнице за реаговање у ВС великих размера и омогућила заокрет делатности НАТО ка мирнодопским аспектима безбедности. Сматра се да евроатлантски потенцијал реаговања у ВС треба да допринесе повећању могућности деловања међународне заједнице у случају великих катастрофа у било ком делу света, а посебно у најразвијенијим земљама где постоји велика опасност од ВС.

Као један од два основна елемента политике Партнерства за мир о „Повећању практичне сарадње на пољу међународне помо-

17) Доступно на <http://www.ifrc.org/Docs/pubs/idrl/desk-studu/113600-idrl-deskstudu-en.pdf>.

18) Развој односа у оквиру НАТО програма «Партнерство за мир» је у вези са измењеном ситуацијом у свету, пошто се различити војно-политички савези, па и националне војне организације труде да реализују своје могућности у хуманитарној сфери – миротворним процесима, пружању хуманитарне помоћи, потрагама и спасавању у случају несрећа, то јест «конверзијом» војне технологије и војних ресурса за потребе заштите становништва и територије у случају ванредне ситуације.

ћи у случају опасности”, НАТО је 1988. године у оквиру Дирекције за планирање у случају цивилних ВС разрадио нови механизам који је 1988. године довео до стварања Координационог центра евроатлантског ванредног/ катастрофа реаговања (EADRCC – *Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre*). Задатак EADRCC је да координира процесе реаговања 44 земље чланице Савета евроатлантског партнерства у циљу брзе и ефикасне реализације понуда за пружање помоћи УН (ово представља трећу линију повезаности између НАТО и УН - допуну двама постојећим у области политичких односа и безбедности). Координациони центар је део Међународног оперативног одсека у Штабу НАТО-а у Бриселу, а повезан је и са Уједињеним нацијама, где има референта одговорног за координирање са UN-ОСНА. НАТО је 2000. године формирао и Евро-атланску јединицу за одговор у случају опасности (EADRU – *Euro-Atlantic Disaster Response Unit*). Реч је о несталној јединици, са особљем и опремом које су земље чланице изначиле као потенцијално доступне у случају одговора на захтев за помоћ од стране државе погођене катастрофом. У случају мирнодопске ВС на територији држава чланица Партнерства за мир, а по пријему захтева од стране угрожене земље, EADRCC је спреман да одговори 24 часа дневно током целе године. Тај приступ у потпуности подржавају УН, главне земље учеснице тог процеса и релевантне невладине организације. У решавању проблема усавршавања механизма помоћи полази се од признавања чињенице да ресурси које користи ОУН фактички припадају одређеним државама. Имајући у виду да су ресурси на националном нивоу ограничени, основни начин да се повећа ефикасност при пружању помоћи на међународном нивоу је интеграција и кооперација националних капацитета, што омогућава да се помоћ пружи што брже и да се притом средства рационално користе.

РЕГУЛИСАЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ И САРАДЊЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Европска унија нема интегрисан систем за одговор на катастрофе, а систем сарадње чланица ЕУ у области цивилне заштите започет је и развијан резолуцијама доношеним у периоду 1987.

- 1999. година.¹⁹⁾ Усвајањем Лисабонског допуњеног споразума („Уговор о функционисању ЕУ“) 2009. године, уведено је неколико промена у вези са цивилном заштитом. Тако је чланом 6. Уговора о функционисању Европске уније дефинисано да ће у области цивилне заштите „Унија имати надлежност да спроводи пратеће, координирајуће и комплементарне радње“. Такође, члан 176ц Уговора предвиђа да се редован законодавни поступак примењује на усвајање закона у области цивилне заштите, те да „Унија подстиче сарадњу између држава чланица како би се унапредила ефикасност система за превенцију и заштиту од природних катастрофа и катастрофа изазваних људским фактором.“²⁰⁾ Лисабонским допунским споразумом уведена је и клаузула о солидарности (члан 188 П) по којој ће „Унија и њени чланови деловати заједно и солидарно уколико је земља чланица предмет терористичког напада или жртва природне или људском руком изазване катастрофе“.

Европска комисија, као влада ЕУ, је одговорна за пружање подршке и додатне помоћи напорима на националном, регионалном и локалном нивоу на спречавању катастрофа, припремљености лица одговорних за цивилну заштиту и интервенцију у случају катастрофе. Европска комисија је у новембру 2010. године усвојила документ „Европска Стратегија унутрашње безбедности у покрету: пет корака напред ка безбеднијој Европи“.

Овим акционим планом за спровођење стратегије унутрашње безбедности разрађен је и кровни механизам четворогодишњих мера које се односе на групу V («Ефикасно управљање ВС»)²¹⁾. Фебруара 2009. године Европска комисија је усвојила „Саопштење о приступу заједнице у вези са превенцијом природних и изазваних катастрофа“, које садржи уопштене оквире за превенцију катастрофа и предложила мере којима би се кроз развој ЕУ и националних политика у циклусу управљања катастрофама (адаптација, смањење ризика од катастрофа, превенција, одговор и отклањање последица катастрофа), умањио њихов утицај. Закључком Савета Европске уније у вези са друштвеним оквиром превенције ката-

19) Некадашњи европски комесар Михел Барнијер сачинио је извештај о цивилној заштити у Европи (2006) на захтев Председника Комисије. Извештај се усредсређује на стварање европских снага цивилне заштите („европска помоћ“), уз помоћ ресурса држава чланица на веома сличан начин као и механизам.

20) Лисабонски допуњени споразум је предвидео да ће европско законодавство успоставити мере које су неопходне за постизање ових циљева, али без обавезног усклађивања са законима и прописима држава чланица.

21) Извор: Београдски центар за безбедносну политику, Београдски центар за људска права, билтен 19, (2010), стр. 1-3. Акција 2, циљ 5 који говори о „приступу процени претње и ризика, који се усмерава на све опасности.

строфа у оквиру ЕУ, усвојеним новембра 2009. године, формирана је посебна комисија која ће заједно са земљама чланицама ЕУ развијати смернице ЕУ,²²⁾ а узимајући у обзир залагања на националном нивоу за методе мапирања опасности и ризика, процене и анализе, како би се овакве акције олакшале и осигурала њихова боља упоредивост у државама чланицама.

Државе чланице ЕУ су позване да до краја 2011. године обезбеде Комисији расположивост информација о сопственим великим ризицима. С тим у вези, Комисија ће до краја 2012. године припремити међусекторски преглед главних природних и вештачких ризика са којима би се ЕУ могла суочити у будућности, и узимајући у обзир, тамо где је то могуће и релевантно, будући утицај климатских промена и потребе за климатском адаптацијом.

Законодавство Европске уније регулише многе ризике. Пред директива које говоре о поплавама, индустријским акцидентима и критичним инфраструктурама, ЕУ је донела један број прописа у области индустријских хазарда (нпр. прописе ЕС 1406/2002 и 2038/2006 који обавезују Европску агенцију за сигурност на мору да реагује на загађење које изазивају бродови; Директиву о процени утицаја на екологију 85/337/ЕЕС; Директиву о стратешкој еколошкој процени 2001/42/ЕС). Такође, дефинисани су и конкретни стандарди о превенцији у оквиру Еврокодова²³⁾.

Механизам за цивилну заштиту Европске уније, успостављен Одлуком Савета ЕУ 2001/792/ЕС, који организационо припада Генералном директорату за међународну сарадњу, хуманитарну помоћ и цивилну заштиту Европске комисије (ЕЧНО - European Commission for Humanitarian aid and Civil Protection), прва је од три могућности сарадње ЕУ у случају ВС и има за циљ омогућавање координације између земаља чланица у току операције пружања помоћи код катастрофа и ВС. Законски оквир који уређује европску цивилну заштиту у облику у којем се данас налази (ЕС DG ЕЧНО) заснива се на два главна прописа - Одлуци Савета којом се успоставља Механизам цивилне заштите (измена, 2007/779/EZ, Euratom) и Одлуци Савета којом се успоставља Финансијски инструмент за цивилну заштиту (2007/162/EZ, Euratom). Ова два акта су комплементарна и због тога што Финансијски инструмент за

22) Смернице у потпуности узимају у обзир постојеће законодавство ЕУ, укључујући директиве о ризицима, један број Еврокодова, а такође и Закључак Савета о превенцији од шумских пожара у оквиру Европске Уније, као и резултате најскоријих истраживања у области процене и мапирања ризика.

23) Нпр.: Шумски пожари-Еврокод 1 ; Земљотреси и померање тла-Еврокод 8 и Еврокод 7; Олује и урагани- Еврокод 1.

цивилну заштиту финансира Механизам заједнице за цивилну заштиту, који се састоји од низа елемената и активности.

Финансијски инструмент цивилне заштите омогућава државама учесницама да, под одређеним условима, од Европске комисије траже подршку и суфинансирање превоза помоћи цивилне заштите до државе погођене ВС. Европска Комисија је покренула и ИРА пројекат (Инструмент за предприступну помоћ) о сарадњи у пословима цивилне заштите за земље кандидате и потенцијалне кандидате у трајању од две године, (децембар 2010. – децембар 2012. године). Циљ програма је да земље кориснице приближи европском Механизму цивилне заштите и допринесе развоју њихових могућности цивилне заштите.

У организацији и финансирању Цивилне заштите ЕУ учествују и земље кандидати. Чланство се стиче потписивањем Меморандума о разумевању (Memorandum of Understanding - MoU) са Европском комисијом. Земље плаћају годишњи финансијски допринос, чија висина зависи од висине бруто домаћег производа по глави становника, и броја становника.

Механизам за цивилну заштиту у ЕУ има велики број ала та чији је циљ да обезбеде бољу припремљеност и ефикасно реаговање на катастрофе на нивоу Заједнице, укључујући Центар за праћење и обавештавање (The Monitoring and Information Centre - MIC) у оквиру кога је посебном директивом ЕУ уведен јединствени телефон (број 112) за ВС у свим земљама чланицама. Такође, и Систем за обавештавање у случају опште опасности (The Common Emergency and Information System-CECIS) представља поуздан систем упозоравања путем Интернета и апликацију за обавештавање осмишљену с намером да се олакша комуникација међу државама чланицама у случају ВС.

Модули²⁴⁾ цивилне заштите ЕУ су надградња националних ресурса једне или више држава чланица на добровољној основи. Они доприносе јачању капацитета за брзо реаговање цивилне заштите.

Споразумом за координацију кризама (Crisis Co-ordination Arrangements) из 2006. године, Европска унија је успоставила уједињен процес доношења политичких одлука за ВС (у том случају се формира група за управљање кризом која је састављена од високих функционера ЕУ). Такође, механизам цивилне и војне Европске безбедности и одбрамбене политике (European Security

24) Комисија је заједно са државама чланицама утврдила тринаест модула цивилне заштите (2008/73/EC, Euratom and 2010/481/EU, Euratom).

and Defence Policy - ESDP) остварује се преко Генералног секретаријата савета за ESDP за операције војног или цивилног управљања кризама. У оквиру ЕУ функционише и мрежа специјализованих европских центара који се баве научним истраживањима у области спречавања и отклањања последица природних и техногених катастрофа.

АКТУЕЛНО СТАЊЕ МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

Политика међународне сарадње Републике Србије у ВС проистиче из «Стратегије одрживог развоја Републике Србије»²⁵⁾ и заснива се на глобално прихваћеним принципима, дефинисаним у Декларацији одрживог развоја²⁶⁾ из Јоханесбурга, Миленијумским циљевима развоја УН, Стратегији одрживог развоја ЕУ, Националној стратегији Србије за приступање Србије и Црне горе Европској унији из 2005. године и другим документима.

Поменута стратегија као приоритете и циљеве одрживог развоја подразумева и заштиту и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса. Савет за националну безбедности РС је у октобру 2009. године усвојио Стратегију националне безбедности Републике Србије, у којој су последице елементарних непогода и техничких и технолошких несрећа, као и угрожавање животне средине и здравља грађана, заједно са другим претњама (тероризам и биолошке опасности), сврстане у групу сталних безбедносних ризика. Као кандидат за чланство у ЕУ и чланица УН, Република Србија изграђује сопствени систем заштите и спасавања у ВС, који је у већини елемената компатибилан систему Европске уније. Усвајањем Закона о ванредним ситуацијама 2009. године, Србија је учинила значајан корак ка системском регулисању и ефикаснијем обезбеђењу сигурности како својих грађана, тако и страних држављана који пролазе кроз нашу земљу и територије суседних држава. Тај закон је урађен на основу значајних искустава наше земље у ВС, а и по угледу на државе-чланице ЕУ које служе као пример ефикасне и организоване заштите ста-

25) Усвојена на седници Владе РС 09. маја 2008. године

26) У основне принципе одрживог развоја спадају и: интегрисање питања животне средине у остале секторске политике; принцип предострожности; принцип загађивач/корисник плаћа, укључење трошкова везаних за животну средину у цену производа; одржива производња и потрошња.

новништва у ВС. У закон су имплементиране смернице и сугестије Међународне стратегије UN/ISDR, UNDP и других међународних организација.

Донета је и «Национална стратегија заштите и спасавања у ВС»,²⁷⁾ која је усклађена са другим националним и међународним документима, као што су: измењени и допуњени Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију, Миленијумски циљеви развоја које су дефинисале чланице Уједињених нација и Хјого оквир за деловање 2005 – 2015. године, Развој отпорности нација и заједница на катастрофе и другим.

Полазећи од европског опредељења и обавеза прихватања комплетног *Community Acquis*, али и односа према животној средини, Република Србија је питање њене заштите дефинисала као уставну категорију, утврђујући право на здраву животну средину као основно право и слободу сваког грађанина, при чему је чланом 72. Устава утврђено да је Република Србија надлежна за заштиту животне средине, заштиту и унапређење флоре и фауне. У том циљу, у току 2004. и 2005. године, донета су четири закона: Закон о заштити животне средине; Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине; Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину и Закон о процени утицаја на животну средину. Поред ових стратешких закона, област заштите животне средине у Србији прате и закони који су у вези са ваздухом, водама и земљиштем. На ту област се односи и више од сто закона и прописа о планирању и изградњи, рударству, геолошким истраживањима, заштити вода, земљишта и ваздуха, шума, животиња, биљака, о рибарству, ловству, националним парковима, поступању са експлозивним, штетним и опасним материјама, заштити од јонизујућих зрачења, производњи и промету отрова итд.

У оквиру Конвенције о прекограничном ефекту индустријских удеса, Република Србија спроводи успешну сарадњу са Економском комисијом Уједињених нација за Европу (UNECE). Закон о заштити животне средине дефинише обавезу Министарства унутрашњих послова – Сектора за ВС, да обавештава друге земље о опасностима од хемијских удеса са прекограничним ефектима. Агенција за заштиту животне средине Републике Србије активно сарађује са Европском Агенцијом за животну средину (European Environment Agency – ЕЕА) у оквиру Европске мреже за информисање и осматрање (EIONET), а посебно кроз IPA 2008 пројекат

27) Овом Стратегијом се обезбеђује испуњење препорука Европске уније за развој система националне заштите („Службени гласник РС“, бр. 86/2011).

успостављања Националне EIONET мреже у Републици Србији, на прикупљању и достављању података о стању животне средине.

Транспорт опасног терета у Републици Србији је регулисан је Законом о транспорту опасног терета²⁸⁾ и међународним конвенцијама које се односе на транспорт опасног терета, а које је наша земља ратификовала. Потврђене међународне конвенције из области транспорта опасног терета су: Европски споразум о међународном друмском транспорту опасног терета (ADR); Додатак Ц Конвенције о међународним превозима железницом (COTIF) – Правилник за међународни железнички транспорт опасне робе (RID); Анекс 18 Конвенције о међународном цивилном ваздухопловству – Сигуран транспорт опасног терета ваздушним путем и ИКАО Док. 9284 АН/905 – Техничке инструкције за сигуран транспорт опасног терета ваздушним путем; Европски споразум о међународном транспорту опасног терета унутрашњим пловним путевима (ADN).

Систем општих најави и упозорења јавности на могућност појаве опасних метеоролошких појава Метеоаларм, развијен је у оквиру Мреже европских метеоролошких служби Европске уније – EUMETNET, чији је члан и Републички хидрометеоролошки завод Србије. Такође, у оквиру Европског система за упозоравање на поплаве – European Flood Alert System (EFAS) развијен је и оперативни функционише Хидроаларм у који је укључен и Републички хидрометеоролошки завод.

Сходно директиви INSPIRE (Directive 2007/2/EC), Републички геодетски завод је задужен да се зоне природног ризика, као једна од тема националне инфраструктуре геопросторних података имплементирају и прикажу на националном геопорталу у електронској форми и да буду интероперабилне и хармонизоване у складу са међународним стандардима да би могле бити објављене на националном геопорталу.

Републички сеизмолошки завод, као члан Европско-медитеранског сеизмолошког центра – (EMCS), задужен је од Савета Европе да издаје сеизмичка упозорења у оквиру Отвореног партиципалног споразума (OPA) за превенцију, заштиту и организацију помоћи од великих природних и техничких катастрофа. Завод је такође члан и Опсерваторије и истраживачке установе европске сеизмологије (ORFEUS), чији је циљ координисање и промовисање европске сеизмологије. Завод активно учествује на пројектима ових организација.²⁹⁾

28) *Службени гласник РС*, бр. 88/2010.

29) Завод у реалном времену размењује регистроване податке са свим земљама у окружењу а на основу потписаних споразума са Црном Гором, Федерацијом Босне и Херцеговине,

Република Србија је такође и потписница међународних конвенција из области заштите од зрачења и нуклеарне сигурности и безбедности, међу којима су и Конвенција о раном обавештавању о нуклеарним несрећама и Конвенција о пружању помоћи у случају нуклеарних несрећа.

СЕКТОР ЗА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ – НОСИЛАЦ И КРЕАТОР АКТИВНОСТИ МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

У 2009. години формиран је Сектор за ванредне ситуације МУП Републике Србије, који је у имплементацији Закона о ВС припремио више од двадесет подзаконских аката који су усвојени или су у фази усвајања. Сектор је најзначајнији носилац изградње, усклађивања и координације тог система у Републици Србији. Сектор за ВС успешно сарађује са бројним међународним организацијама, укључујући: UNDP (учешће у регионалном пројекту за смањење ризика од катастрофа; започет пројекат подршке Сектору за јачање капацитета); UN/ISDR (активно учешће у изради процена ризика од катастрофа и праћењу активности и оствареног напретка у области смањења ризика); Иницијатива за превенцију и спремност на несреће за регион Југоисточне Европе - DPPI (размена информација, заједничке обуке, радионице, семинари); НАТО (учешће на пленарним састанцима Вишег комитета за планирање у ВС – SCEPC и састанцима Групе за цивилну заштиту – CPG, те активно учешће у изради Индивидуалног програма партнерства Републике Србије); Организација за забрану хемијског оружја - OPCW; Канцеларија Уједињених нација за хуманитарна питања - UN-OSHA; Дечији фонд Уједињених нација – UNICEF; Цивилно-војно планирање у случају ВС за регион Југоисточне Европе - СМЕР; Организација за црноморску економску сарадњу – BSEC; Инструмента предприступне помоћи ЕУ – IPA фондови (пројекти јачања институционалних капацитета за европске интеграције и пројекти прекограничне сарадње); USAID - Програм PPES (институционално јачање Сектора, израда планова реаговања у случају ВС за представнике општина и градова Републике Србије) и другим.

Република Србија је потписала међународне споразуме о разумевању и сарадњи у области заштите и спасавања људи и ма-

Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Републиком Албанијом, Републиком Хрватском и Републиком Аустријом.

теријалних добара од природних и других несрећа са: Министарством за ВС (EMERCOM) Руске Федерације,³⁰⁾ Данском агенцијом за управљање у ВС (DEMA), Словачком и Азербејџаном. Започета је процедура за потписивање билатералних споразума са државама у региону, а очекује се да се у току 2012. године потпишу споразуми о сарадњи са Хрватском, Македонијом, Бугарском, Румунијом, Мађарском и Украјином. Потписано је и Писмо о намерама за сарадњу са Француском, те Меморандум о разумевању између Републике Србије и Републике Српске. МУП Републике Србије је са шефовима служби за заштиту и спасавање из Републике Албаније, Федерације БиХ, БЈР Македоније, Републике Словеније, Републике Хрватске и Црне Горе, усвојило закључке о формирању мреже регионалних специјализованих центара за реаговање у ВС у југоисточној Европи, како би се искористили и даље унапредили постојећи капацитети држава у систему превенције и одговора у ВС. За непосредну реализацију свих ових уговора задужен је Сектор за ванредне ситуације. У току 2011. године израђен је и Индивидуални акциони план партнерства између Републике Србије и НАТО (усвојен је презентациони документ и израђен нацрт матрице активности).

У оквиру пројекта Мисије ОЕБС „Консолидовање процеса демократизације сектора безбедности у Србији“ остварује се сарадња на плану финансирања и израде породичног приручника за понашање у ВС, организације симулационих вежби за општинске штабове за ВС, као и на подршци учешћу представника Републике Србије на међународним курсевима у области управљања ВС.

У 2011. години је у Београду одржана Међународна министарска конференција о усаглашавању регионалних активности у области превенције елементарних непогода и катастрофа. Конференција је одржана у оквиру председавања Републике Србије Процесом сарадње у Југоисточној Европи и њеног председавања Јадранско-јонском иницијативом. Заједничком изјавом Конференције, изражена је намера и потреба унапређења и јачања сарадње између државних институција, цивилног друштва и научно-академске заједнице држава Југоисточне Европе у области смањења ризика од катастрофа.

30) 25.04.2012. године у Нишу је потписан Споразум о оснивању хуманитарног центра и Споразум о утврђивању његовог статуса.

Dragan Mladjan**INTERNATIONAL COOPERATION POLICY
OF THE REPUBLIC OF SERBIA DURING
A STATE OF EMERGENCY****Summary**

This paper presents the author's attempt to research the system and normative documents concerning international cooperation in a state of emergency, as well as international cooperation policy of the Republic of Serbia. The paper gives details on the modes of international cooperation and partnership in a state of emergency caused by the natural and technological disasters or by technical devices. Since during a state of emergency states' borders become porous, international cooperation is necessary. Therefore, states found international organizations and associations, or become their members in order to improve knowledge, mutually take actions and provide humanitarian aid for the duration of a state of emergency. After all the crises it underwent in the past, the Republic of Serbia has been making efforts to institute and improve the national security and rescue response system in a state of emergency as well as to develop international cooperation in this field.

Key words: a state of emergency, international cooperation, civil defense, danger, risk, management, the European Union, the Republic of Serbia, politics, State of Emergency Sector

ЛИТЕРАТУРА

Coppola, D., *Introduction to International Disaster Management*, Elsevier, Burlington, MA, 2011.

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2005. OCHA Organigramme. Available at:

<http://ochaonline.un.org/webpage.asp?site-organigramme/>

Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий: *Основы защиты населения и территорий в кризисных ситуациях*, Москва, Деловой экспресс, 2006. стр. 514.

UNDP, *Disaster Profiles of the Least Developed Countries UN*, New York, May 2001

Senior Civil Emergency Planning Committee, Internet, 28/02/08, <http://www.nato.int/docu/handbook/2001hb140501.htm>.

Драган Млађан, Предраг Марић, Иван Барас: „Улога и место Сектора за ванредне ситуације МУП-а у међународним организацијама и удружењима“, зборник радова *Србија и регионална сарадња*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2011, стр. 268-276.

UN/ISDR *Međunarodna strategija UN za smanjenje rizika od katastrofa* <http://www.unisdr.org/>

UNDP <http://www.undp.org/>

Below R., Wirtz A., Guha-Sapir D: *Disaster category classification and perilterminology for operational purposes: Common accord CRED and MunichRe*, October 2009.

Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, Службени гласник РС, бр. 86, 18. новембар 2011.

Стратегија националне безбедности Републике Србије, Београд, октобар, 2009.

Resume

In situations when a state of emergency occurs in several countries simultaneously, or in one country which is not able to deal with its proportions and consequences, it is obviously necessary to team up available resources of affected countries in order to cope with the problems. On the basis of incidents experienced during crises and disasters worldwide, it is evident that joint international aid has become an absolute necessity. Besides all achieved results presented in this paper, the United Nations and European Union are still trying to find out a more efficient and integrating system for quick response and humanitarian aid in the cases of a state of emergency. Not only Serbia, but other countries throughout the world, is in search for a new model of a state that would not merely be legal and social, but also “socio-natural”, “ecological”, “sustainable”, and ready to change on its way to a new state of sustainable development. The security related issues, as well as the issues regarding the safety and improvement of the environment and reasonable exploitation of natural resources are to be the priority of each individual state. These are new functions, which are not easy to fulfill since all previous models of states either just mentioned these functions in their laws without carrying them into effect or considered that they need an appropriate legal form and that their enforcing goes without saying. After all the crises and states of emergency that it experienced in the last decade of the twentieth and the beginning of the twenty-first centuries, Serbia has developed significant international cooperation in the field of the defense from states of emergency, both on a strategic and operational level.

* Овај рад је примљен 11. маја 2012. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 5. јуна 2012. године.